

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1087/2011, ECLI:CZ:NS:2011:8.TDO.1087.2011.1

Číslo: 47/2012

Právní věta:

I. Jestliže obviněný je cizinec, který není občanem Evropské unie a bylo mu vydáno oprávnění k pobytu na základě zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, soud musí při ukládání trestu zákazu pobytu podle § 75 odst. 1 tr. zákoníku také zkoumat, na jaké místo na území České republiky je cizinec přihlášen k pobytu, jakož i to, zda se obviněný v tomto místě fakticky zdržuje a zda má toto místo skutečně charakter trvalého pobytu (srov. č. 1/1976 Sb. rozh. tr.). Má-li místo hlášeného pobytu cizince skutečně povahu trvalého pobytu, jde pak o místo nebo obvod, na nějž se nesmí vztahovat trest zákazu pobytu (srov. § 75 odst. 1 věta za středníkem tr. zákoníku).

II. Je-li místem, ve vztahu k němuž za splnění všech zákonných podmínek přichází v úvahu uložení trestu zákazu pobytu, obec složená z městských obvodů nebo městských částí (statutární města, hlavní město Praha), není možné tento druh trestu uložit jen ve vztahu k některým z městských obvodů nebo městských částí takové obce, vždy se musí vztahovat k území celé obce.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.10.2011

Spisová značka: 8 Tdo 1087/2011

Číslo rozhodnutí: 47

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Zákaz pobytu

Předpisy: § 75 odst. 1 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného G. O. A. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24. 5. 2011, sp. zn. 6 To 177/2011, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 5. 4. 2011, sp. zn. 44 T 6/2011, ve výroku o trestu. Zrušil také další rozhodnutí na zrušenou část těchto rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Obvodnímu soudu pro Prahu 1 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 5. 4. 2011, sp. zn. 44 T 6/2011, byl obviněný G. O. A. uznán vinným zločinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, kterého se podle skutkových zjištění soudu dopustil tím, že

1) v přesně nezjištěném období od měsíce května 2010 do 6. 11. 2010 v P., v prostorách klubu Ch. R., prodal M. T. v pěti případech drogu kokain v dávce po 0,5 g za finanční hotovost 1 000 Kč za jednotlivou dávku a dále mu prodal nejméně v pěti případech marihuanu v dávce po 1 g za finanční hotovost ve výši 200 Kč za jednotlivou dávku,

2) dne 6. 11. 2010 v době kolem 22.30 hodin v P., v prostorách klubu Ch. R., prodal výše jmenované osobě plastový sáček zn. „Ziplock“, který obsahoval drogu kokain o celkové hmotnosti 0,75 g, za finanční hotovost ve výši 1 000 Kč a dále při kontrole obviněného bylo u něj nalezeno 12 plastových sáčků zn. „Ziplock“, obsahujících hrudky kokainu o celkové hmotnosti 11,3 g, 3 oválné kontejnery obsahující drogu kokain o celkové hmotnosti 35,1 g, tedy celkem 46,4 g kokainu, a dále 20 plastových sáčků zn. „Ziplock“, obsahujících marihuanu o celkové hmotnosti 25 g,

příčemž kokain obsahuje účinnou látku kokain hydrochlorid, která je uvedena v příloze č. 1 k zákonu č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jako látka omamná, a marihuana obsahuje účinnou látku delta 9 - tetrahydrocannabinol, která je uvedena v příloze č. 4 k zákonu č. 167/1998 Sb. jako látka psychotropní.

Za tento zločin byl obviněný odsouzen podle § 283 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 75 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému uložen trest zákazu pobytu na území hlavního města Prahy na dobu tří let. Obviněnému byl také podle § 70 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku uložen trest propadnutí částky 700 Kč složené na účtu Městského státního zastupitelství v Praze, vedený u České národní banky. Podle § 70 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku mu byl uložen trest propadnutí 34,327 g kokainu, 10,1 g marihuany, 33 kusů tablet s logem „Rolex“ a 86 kusů sáčků zn. „Ziplock“.

Odvolání obviněného proti rozsudku soudu prvního stupně Městský soud v Praze usnesením ze dne 24. 5. 2011, sp. zn. 6 To 177/2011, podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

Obviněný podal prostřednictvím obhájce proti uvedenému usnesení odvolacího soudu dovolání, v němž odkázal na dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. a které zaměřil výhradně proti výroku o trestu zákazu pobytu na území hlavního města Prahy. V obsahu dovolání obviněný rozvedl, že je státním příslušníkem Nigérie, který přechodně přebývá na adrese v P. Jeho manželka a dítě žijí v K., nicméně z hlediska pracovních možností a brigád a toho, že se nedomluví česky, ale hovoří anglicky, bylo pro něj výhodnější žít trvale v P. Trest zákazu pobytu na území hlavního města Prahy obviněný považoval za nepřijatelný druh trestu, neboť tento trest se nesmí vztahovat na místo nebo obvod, v němž má pachatel trvalý pobyt. S odkazem na rozhodnutí č. 1/1976 Sb. rozh. tr. připomněl, že je rozhodující, kde se pachatel fakticky zdržuje a bydlí, a nikoliv, kde je formálně přihlášen k trvalému pobytu. Pro ukládání trestu zákazu pobytu je významné, zda místo, v němž je pachatel k trvalému pobytu přihlášen, má skutečně charakter trvalého pobytu. Podle dovolatele podmínky pro uložení trestu zákazu pobytu v jeho případě nebyly splněny, navíc mu byl trest zákazu pobytu uložen pro celé území hlavního města Prahy, ačkoliv zločin spáchal na území Prahy 1. Za těchto okolností měl soud uložit trest zákazu pobytu pouze pro městskou část Praha 1. Poznamenal, že mu tak bude také znemožněna, resp. značně ztížena možnost najít si mimo hlavní město práci, a to zejména vzhledem k tomu, že mluví pouze anglicky a jiná města v České republice nejsou natolik otevřena cizincům.

Obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Městského soudu v Praze i jemu předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1, a to ve výroku o trestu zákazu pobytu na území hlavního města Prahy.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit. Podle dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., který obviněný v dovolání uplatnil, lze vytýkat, že obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným. Druhem trestu, který zákon nepřipouští, je ze škály trestů uvedených v § 52 tr. zákoníku takový, jenž je uložen obviněnému, aniž byly splněny zákonem stanovené podmínky.

Podle textu podaného dovolání obviněný v souladu s označeným dovolacím důvodem brojil proti uložení trestu zákazu pobytu na území hlavního města P. s odkazem na nesplnění podmínek § 75 odst. 1 tr. zákoníku. Protože Nejvyšší soud neshledal důvod k odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti němuž bylo podáno dovolání, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a shledal, že je důvodné.

Trest zákazu pobytu upravuje ustanovení § 75 odst. 1 tr. zákoníku, podle něhož může soud uložit trest zákazu pobytu na jeden rok až deset let za úmyslný trestný čin, vyžaduje-li to se zřetelem na dosavadní způsob života pachatele a místo spáchání činu ochrana veřejného pořádku, rodiny, zdraví, mravnosti nebo majetku; trest zákazu pobytu se nesmí vztahovat na místo nebo obvod, v němž má pachatel trvalý pobyt. Podle § 75 odst. 6 tr. zákoníku tento trest spočívá v tom, že se odsouzený nesmí po dobu výkonu tohoto trestu zdržovat na určitém místě nebo v určitém obvodu; k přechodnému pobytu na takovém místě nebo v takovém obvodu v nutné osobní záležitosti je třeba povolení.

Z dikce tohoto ustanovení je zřejmé, že uvedený druh trestu je možné uložit tehdy, když jsou současně splněny všechny tři uvedené podmínky, a to že se tento trest ukládá za úmyslný trestný čin, vyžaduje to ochrana veřejného pořádku, rodiny, zdraví, mravnosti nebo majetku ve vztahu k dosavadnímu způsobu života pachatele a místo spáchání trestného činu a konečně že obviněný v místě nebo obvodu, na který se má trest vztahovat, nemá trvalý pobyt.

S ohledem na obviněným vznesené výhrady je zřejmé, že spatřuje nedodržení zákonem stanovených podmínek v tom, že mu byl trest zákazu pobytu uložen na místo, které má charakter jeho trvalého pobytu, a byl mu vymezen příliš široce i na místa, kde trestnou činnost nepáchal, tedy v rozsahu širším, než vyžadovala ochrana veřejného pořádku.

Z hlediska vytýkaných nedostatků je nutné posuzovat, zda byly splněny podmínky ochrany veřejného pořádku, rodiny, zdraví mravnosti nebo majetku s přihlédnutím k posouzení dosavadního způsobu života pachatele, místa spáchání předmětného trestného činu a ve vztahu k tomu, zda uvedený trest byl vymezen na místa, kde obviněný nemá trvalý pobyt (když nebylo vytýkáno a ani není pochyb o tom, že byl tento trest v souladu se zákonem uložen za úmyslný trestný čin).

Obecně k těmto zákonem vymezeným podmínkám je vhodné připomenout, že požadavek ochrany veřejného pořádku se váže na dosavadní způsob života obviněného a bude odůvodňovat uložení trestu zákazu pobytu zejména v případech, kdy předchozí život pachatele nelze charakterizovat jako řádný. To je tehdy, když se pachatel již v minulosti dopustil v místě nebo v obvodu, na něž se má vztahovat trest zákazu pobytu, úmyslného trestného činu, a to případně i opakovaně, nebo jestliže zde sice dosud nespáchal trestnou činnost, ale dopouštěl se v tomto místě nebo v obvodu přestupků a jiné občanské nekázně, přičemž nyní projednávaná trestná činnost představuje určité vyvrcholení

negativního postoje pachatele k ochraně veřejného pořádku, rodiny, zdraví, mravnosti nebo majetku. Spáchaný trestný čin, za nějž má být uložen trest zákazu pobytu, pak lze hodnotit jako projev nebo důsledek pachatelova dosavadního závadného způsobu života. Ochrana veřejného pořádku, rodiny, zdraví, mravnosti nebo majetku je důvodem pro uložení trestu zákazu pobytu zejména tehdy, směřoval-li spáchaný trestný čin přímo proti těmto zákonem chráněným zájmům a hodnotám, tedy pokud pachatel naplnil skutkovou podstatu některého z trestných činů proti životu a zdraví, trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných včetně trestných činů narušujících soužití lidí, dále trestných činů proti rodině a dětem a trestných činů proti majetku. Ochrana uvedených zájmů a hodnot bude vyžadovat uložení trestu zákazu pobytu zpravidla za předpokladu, že vzhledem k osobě pachatele hrozí z jeho strany opakování trestné činnosti v určitém místě nebo obvodu (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 837).

Před uložením trestu zákazu pobytu je povinností soudu zkoumat, zda pro uložení tohoto trestu vymezeného na konkrétní místo jsou splněny všechny zákonem stanovené podmínky, a je proto nutné zjišťovat, kde se pachatel ve skutečnosti trvale zdržuje. Ve vztahu k místu spáchání trestného činu je nezbytné vždy pečlivě hodnotit, kde a za jakých podmínek k činu došlo. Je zřejmé, že ukládaný trest zákazu pobytu musí souviset s místem nebo obvodem, v němž byl čin spáchán, a s ohledem na okolnosti činu, za jakých byl spáchán, nelze vyloučit ani to, aby byl tento trest uložen i na území širší, než bylo vymezeno spácháním činu, avšak musí jít o teritoriálně souvislou část území, na něž se v rámci České republiky vztahuje (srov. k tomu rozhodnutí č. 10/1983-II, č. 60/1994-III., č. 52/1988 Sb. rozh. tr. aj.).

Jestliže se trest zákazu pobytu ve smyslu vylučující podmínky § 75 odst. 1 věta za středníkem tr. zákoníku nesmí vztahovat na místo nebo obvod, v němž má obviněný trvalý pobyt, není rozhodující místo, kde má obviněný formálně přihlášen trvalý pobyt, ale zda místo, v němž pachatel bydlí, má povahu trvalého bydlení, resp. místo, kde je přihlášen k trvalému pobytu, má skutečně charakter trvalého pobytu (srov. č. 1/1976 Sb. rozh. tr.).

Trest zákazu pobytu lze uložit nejen občanu České republiky, ale i cizinci nebo osobě, které bylo přiznáno postavení azylanta. Jestliže obviněný je cizinec, který není občanem Evropské unie, a bylo mu vydáno oprávnění k pobytu na základě zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, soud musí při ukládání trestu zákazu pobytu podle § 75 odst. 1 tr. zákoníku také zkoumat, na jaké místo na území České republiky je cizinec přihlášen k pobytu, jakož i to, zda se obviněný v tomto místě fakticky zdržuje a zda má toto místo skutečně charakter trvalého pobytu. Má-li místo hlášeného pobytu cizince skutečně povahu trvalého pobytu, jde pak o místo nebo obvod, na nějž se nesmí vztahovat trest zákazu pobytu.

Ve vztahu k uložení trestu zákazu pobytu na území hlavního města Prahy obviněnému G. O. A., státnímu příslušníkovi Nigérie, který se podle popsanych skutkových zjištění předmětného zločinu dopustil ve dvou případech v Praze 1, je vhodné zmínit, že soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že „uložení takového trestu vyžaduje ochrana obyvatel hlavního města P. před obviněným, který k tomuto místu nemá žádné pevné vazby, pouze se zde dopouští závažné trestné činnosti, když jeho manželka, se kterou údajně čeká dítě, trvale bydlí v K.“

Odvolací soud k tomuto výroku o trestu v odůvodnění usnesení, jímž odvolání obviněného zamítl, konstatoval, že „trest zákazu pobytu na území hlavního města P. má přispět k tomu, aby obviněnému bylo do budoucnosti v páchaní obdobné trestné činnosti zabráněno, a proto je jeho uložení zcela na místě.“

Ze shora rozvedených skutečností vyplývá, že oba soudy dostatečně nezkontrolovaly, zda jsou v posuzované věci splněna hlediska rozhodná pro uložení trestu zákazu pobytu. Zejména se nezabývaly tím, kde je skutečné místo trvalého pobytu obviněného.

Nejvyšší soud z obsahu spisu zjistil, že obviněný, který je občanem Nigérie, má na území České republiky povolen trvalý pobyt za rodinným účelem, a poslední adresa jeho pobytu byla od 1. 4. 2009 v Praze 2 (viz sdělení Ředitelství cizinecké policie ze dne 11. 8. 2011). V době zahájení trestního stíhání proti obviněnému byla jako adresa trvalého bydliště obviněného uvedena adresa v Praze 2 – N., stejně jako i na protokolu o zadržení podezřelé osoby. Tutéž adresu obviněný uvedl i do protokolu při výslechu v souvislosti s vzetím do vazby, kde sdělil, že je v České republice asi tři roky, má zde pobyt a zdržuje se na adrese v Praze 2. Má za manželku Češku, se kterou však nežije ve společné domácnosti. Obviněný stejnou adresu uvedl i v protokole o výslechu. Městská část Praha 2 na vyžádanou zprávu o chování obviněného nevyvrátila, že se obviněný na uvedené adrese zdržuje, a potvrdila, že za posledních pět let proti němu nebylo vedeno přestupkové řízení. U hlavního líčení konaného dne 3. 3. 2011 obviněný prohlásil, že jeho manželka je těhotná, potřebuje od něj pomoc. Uvedl, že ona „má práci v K. Je to daleko jezdit z K. do P., takže později manželka zůstala s maminkou a jezdila tam odtud za svojí prací a o víkendu jezdila domů“. Na dotaz, proč obviněný nežil se svou manželkou v K., obviněný odpověděl, že tam nenašel práci. Pracoval příležitostně pro stavební společnost a dělal vyhazovače v klubu C. S.

Z uvedeného je patrné, že veškeré dostupné informace, jež spis k pobytu obviněného v České republice obsahuje, se týkají jednoho a téhož bydliště na adrese v Praze 2 – N. Nebylo přitom vyjasněno, z jakých důvodů Obvodní soud pro Prahu 1 v záhlaví rozsudku ze dne 5. 4. 2011, jímž obviněného uznal v projednávané věci vinným, za jeho trvalé bydliště označil „K.“ bez bližší uvedené adresy.

Soudy nižších stupňů nerespektovaly, že obviněnému jako cizinci bylo uděleno povolení k trvalému pobytu ve smyslu § 65 odst. 1 písm. a) zákona č. 326/1999 Sb., a proto bylo nutné zkoumat nejen na jaké místo na území České republiky je přihlášen k pobytu, ale i to, zda se obviněný v tomto místě fakticky zdržoval a zda mělo toto místo skutečně charakter trvalého pobytu, anebo bylo jen formálním místem jeho pobytu. Dovoláním napadené rozhodnutí ohledně této otázky je zcela nepřezkoumatelné, neboť z něho není možné zjistit, z jakých důvodů soudy za místo bydliště obviněného považovaly „K.“, ač pro takový závěr z obsahu spisu nevyplývá žádný podklad, nikoli adresu v Praze 2, třebaže je ve spise opakovaně obviněným u jednotlivých úkonů uváděna a i obviněný tvrdil, že právě na této adrese bydlí.

Pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že je-li místem, ve vztahu k němuž za splnění všech zákonných podmínek přichází v úvahu uložení trestu zákazu pobytu, obec složená z městských obvodů nebo městských částí (hlavní město Praha, statutární města), není možné tento druh trest uložit jen ve vztahu k některým z městských obvodů nebo městských částí takové obce, vždy se musí vztahovat k území celé obce. Jestliže se podle ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů, hlavní město Praha člení na městské části a podle § 4 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, se území statutárních měst může členit na městské obvody nebo městské části s vlastními orgány samosprávy, je z kontextu příslušných ustanovení citovaných zákonů zjevné, že význam a postavení městských částí nebo městských obvodů ve smyslu těchto právních předpisů je třeba odlišit od významu, který je v ustanovení § 75 odst. 1 tr. zákoníku spojován s „místem nebo obvodem, v němž má pachatel trvalý pobyt“. Zatímco členění statutárních měst na městské části, popř. městské obvody, a hlavního města Prahy na městské části má význam z hlediska jejich samosprávy, rozpočtových otázek apod, žádný podobný zájem nesleduje ustanovení § 75 odst. 1 tr. zákoníku. Při aplikaci tohoto zákonného ustanovení je proto relevantním místem, v němž má pachatel trvalý pobyt, území obce, a proto je také obec, a nikoliv její organizační jednotka, místem, ve vztahu k němuž se za splnění všech zákonných podmínek uloží trest zákazu pobytu.

Nejvyšší soud proto napadené usnesení Městského soudu v Praze i jemu předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 zrušil pouze ve výroku o trestu a Obvodnímu soudu pro Prahu 1

přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, přičemž zevrubně vyložil, na jaké otázky je třeba v dalším řízení soustředit pozornost a v jakém rozsahu je nezbytné doplnit dokazování.

V této souvislosti Nejvyšší soud připomněl, že byl zrušen výrok o trestu nejen ohledně nesprávně uloženého jednoho druhu trestu, ale celý výrok o trestu, neboť je-li mimořádný opravný prostředek (např. dovolání) důvodný jen ve vztahu k jednomu z více druhů uložených trestů, musí příslušný soud rozhodující o něm při nedotčeném výroku o vině zrušit v napadeném rozhodnutí celý výrok o trestu týkající se všech uložených druhů trestů. Zrušením oddělitelného výroku pouze ohledně jednoho druhu trestu (např. podle § 265k odst. 2 tr. ř.), proti kterému byl důvodně podán mimořádný opravný prostředek, a ponecháním nedotčeného výroku o uložení jiného druhu trestu by totiž zůstala věc pravomocně skončená a následnému trestnímu řízení vedenému jen o dalším druhu trestu by bránila překážka věci pravomocně rozhodnuté ve smyslu § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. (viz č. 40/2011 Sb. rozh. tr.).